Poštarina plaćena u gotovom

VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE

God. X. Đakovo, ožujak 1957. Broj 3

Digne, attente, devote . . .

Događa se u ljudskom životu koji put, da čovjek ne djeluje dosljedno prema priznatim načelima. Tako zna biti kod nas i na području molitve.

Znamo, da svećenik već po naravi svog zvanja mora težiti za svetošću. Mora nastojati postati vir orationis, *kako smo to često čuli i čitali. Znamo, da nema pravog posvećenja bez pravog molitvenog života. Svećenik, koji ne moli, taj je* monstrum, *slijepac, koji hoće voditi druge, neznalica, koji se nameće drugima za učitelja. U takvu svećeniku vlada mlakost i osrednjost, a to uvijek odbija vjernike ili ih barem smeta u njihovu duhovnom životu.*

Sve mi to priznajemo i uviđamo. Nije ni potrebno citirati kanon 124. i 125. No što se zna dogoditi u praksi? Ima dana, kad nas zaokupe toliki poslovi, da nam se čini, da to jedan čovjek ne može svladati. Kako mi reagiramo u takvim časovima? Onda bismo morali suditi otprilike ovako: „Moja prva i glavna dužnost je molitva. Moram obaviti molitvu, pa makar ostali poslovi došli istom kasnije na red". No po nekom se posve nelogičnom hiru zna dogoditi, da izvrnemo poredak, da prikratimo molitvu na račun drugih, manje važnih dužnosti.

Kako se moji poslovi više gomilaju, tako pomalo prestaje moje duhovno štivo, jer jedva mi ostaje vremena, da pročitam sve ono, što me zanima u novinama. Često možda radim još kasno u noći. Ako cijeli dan odgađam Divinum Officium, *moram ga početi barem u 23 sata. Glava je već teška od pospanosti. Oči jedva još gledaju. A kako sam kasno legao, teško mi je sutradan i ustati. Dobro sam uvjeren, da bolesni svećenik ništa ne može raditi. Radi te važne istine spavam do posljednjeg časa, a za svetu Misu pripravljam se idući iz svog stana u crkvu.*

Možda se ova slika rijetko ostvaruje među nama. Vjerojatno je tako. No ona ipak nije posve izmišljena. Moramo dakako računati s izvanrednim danima, kada nas ispovijedaonica ili briga za bolesnike tako zaokupi, da nam je zbilja cijeli dan zauzet. No možda smo odviše skloni, da sebi napravimo takve izuzetne dane?

Pogledajmo konkretno svoj Divinum Officium. *Molimo ga u ime Crkve. No smijemo li zato zanemariti pažljivo izgovaranje riječi ili ne mariti za to, da nam smisao Psalama i lekcija i ostalog bude uvijek jasan? Toliko toga znamo naći i nabaviti. Zar ne bismo mogli naći i nabaviti novi prijevod Psalama, koji toliko pomaže svećeničku pobožnost?*

Vrijednost mog Oficija i njegova korist za moju dušu ovise od ovih triju okolnosti: vrijeme, što mu ga posvećujem, okolnosti, u kojima ga molim, i raspoloženje duše, u kojem ga recitiram.

Što se tiče raspoloženja moje duše, tu se moram prije svega sjećati, kakvu zapravo službu obavljam recitiranjem svog brevijara. Ja sam tada govornik, zastupnik Ecclesiae orantis. *Ja sam zastupnik cijelog Mističnog Tijela Isusova. Razumije se, da se ovakvo raspoloženje duše, ovakav duh molitve ne može lako improvizirati u 23 sata, nakon napornog dana, koji nas je iscrpio fizički i duševno. Ne može vladati takav duh ni onda, ako sjedimo u udobnom naslonjaču. Bilo bi dakako blasfemno, kad bismo se toliko zaboravili, pa „čitali" časoslov slušajući jednim uhom radio i gledajući jednim okom televiziju, ukoliko je imamo.*

Najbolje mjesto za recitiranje brevijara je cr-

kva sa Svetohraništem. Zar ne molimo svoj Oficij u ime Isusovo i kao članovi njegova Mističnog Tijela? Prema tome je najzgodnije moliti ga pred Njim. Dobro je također spojiti recitiranje Oficija s nekom praksom pokore. Ima svećenika, koji kroz cijelu Korizmu, — a neki i kroz cijeli život, — recitiraju brevijar klečeći na podu, bez ikakva naslona.

Teško je konkretno dati uputu, kada treba recitirati časoslov. Svakako treba izbjegavati odgađanje zbog nedovoljnih razloga. Za praksu mogli bismo sebi postaviti ovo pravilo: vrijeme mog časoslova smiju odgoditi samo takvi razlozi, zbog kojih bih morao odgoditi svoju župsku Misu. Vrijeme za naš časoslov moralo bi biti gotovo isto tako nepovredivo kao i vrijeme određeno za našu župsku svetu Misu.

Digne, attente, devote...

Dekalog i t. zv. »Etika situacije«

Sv. Oficij je svojom poukom od 2. veljače 1956. upozorio katoličku naučnu javnost, da odbaci „etiku situacije". To bi bila neka vrst oportunističkog moralizma, posebnog morala prolaznog momenta, kada bi „situacija" imala odrediti, što je dobro ili zlo, moralno ili nemoralno.

Što taj sistem naučava?

Namjesto objektivne etike, koja je ukorijenjena u metafizičkim zasadama bivstva, postavlja se „situacija", ovlašćuju se posebne prilike, da one budu vrhovna norma etičkog vrednovanja. „Prilike" su zadnja instanca, koja određuje, što je moralno, prihvatljivo ili nemoralno i zabacivo. Prilike ili prolazni trenutak predstavljaju nešto prolazno, kao rijeku, koja teče, i taj „nunc fluens", sa svom svojom prolaznošću i neodređenošću ima služiti kao vrhovna norma dobra i zla.

Ne moramo se, uči taj sistem, obazirati na neki objektivni red ili podređenost vrednota, niti na neke naravne, od nas neovisne zakone; niti očekujemo neku sigurnu spoznaju, pa niti osnovnih zakona moralnoga reda. Posebni slučajevi, pojedine prilike, u kojima se čovjek nađe, okolina, u kojoj živi, ne će tražiti primjenu opće priznatih, objektivnih naravnih zakona, makar i uočivši sve moguće prilike ili okolnosti, već upravo su te okolnosti, ta situacija korijen ili izvor, gdje se nalazi zadnji „zašto" moralne kvalifikacije. Svaki se pojedinac i svaki njegov čin nalazi u posebnim prilikama mjesta i vremena, t.j. ovdje i sada, ali upravo zato, naučava ovaj sistem, mi ne smijemo apelirati na neke objektivne norme, na neke zasade, koje bi bile neovisne od čovjeka.

Treba zabaciti tradicionalni pojam „ljudske naravi" i „naravnog zakona". Ti su pojmovi odveć statični, nepomični, apstraktni. Njihovo značenje treba prebaciti na polje relativnosti, u dinamiku prolaznosti. A zašto su ti pojmovi tako neplodni? Jer ne računaju na situaciju ili okolnosti, koje nam tu „narav" pokazuju kao *egzistentnu*. Egzistencija se smatra višom vrednotom od esencije ili bitnosti, egzistencija je konkretnost, a ova je zapletena u relativnoj i prolaznoj situaciji, u onom kolanju trajnog „fieri" — nastajanja.

Tko će čovjeku u tom nestalnom, tekućem času zasvijetliti te pokazati, što je moralno, što nemoralno? To će mu reći posebno, intimno svijetlo, neposredni rasudbeni kriterij, subjektivni sud, ali to svijetlo, taj kriterij ili taj sud će uvijek računati na situaciju, na okolnosti, te će se i on prilagoditi relativnosti i prolaznosti situacije ili posebnih prilika. Što posebna situacija traži, to će biti moralno ili nemoralno. Ne pitaj dakle, što je objektivno dobro, što zlo, već računaj na svoju osobnu intuiciju, koja će te osloboditi od raznih kompleksa, od okova bojažljive savjesti. Ta će ti intuicija reći: ovo je dobro, — čini: ovo je zlo, — ne čini. Učenje će ti tako biti olakšano, prilagođivanje će ti otvoriti put u sve životne prilike, tvoja će osobna intuicija dati rješenje svim nerješivim etičkim problemima. Principima je, po ovom sistemu, odzvonilo, sav se etički problem života svodi na ovo: osobni intuitivni instinkt prosuđuje, po zakonu prilagođivanja situaciji, što je moralno iii nemoralno. (1).

Mutni izvori ovog sistema

Reklo bi se, da je ovaj sistem pokupio svu mutež raznih filozofskih sistema na polju etike ili moralke. Još više, on uključuje neko fatalističko odricanje od svih nazora o životu, nijekanje svega, što je objektivno i neprolazno.

U najdubljim dubinama ovog sistema nalazi se subjektivizam, egocentrizam, koji se, istina,

(1) Instrukcija je upravljena svim Biskupima, profesorima, prefektima sjemeništa itd.

prikazuje u nekoj blagoj formi, ali ujeda kao otrovna zmija. Osobna intuicija čini pojedinca arbitrom dobra i zla. S tog gledišta se poklapa s trećom rečenicom osuđenom u Silabu Pija IX. (2) Takav subjektivizam je jeka autonomnog racionalizma, ovaj je plod humanističkog antropocentrizma, koji se bez muke može navrnuti na otpadnički „non serviam" ili na ljubav sebe do prezira Boga, koja kroz povijest gradi zemaljski Babilon, kako bi rekao sv. Augustin (3).

Neposredno ovaj sistem izvire iz modernističkog relativizma, te možemo reći, da su osnovne pozicije ovog sistema osuđene u enciklici „Pascendi" Pija X. (4). Radi se o imanentnom faktoru, o osobnoj naime intuiciji, a modernizam prebacuje i religiju u imanentno skrovište. — A nije li ta osobna intuicija, bez objektivne razumske komponente, čedo one modernističke „experientiae"? Ako zastupnici ovog sistema i ne odbace potpuno obzir na Boga, zar onda ne upadaju očito u zablude individualne religije, o kojoj govori spomenuta enciklika? Ne traži li modernizam prilagođivanje svih vjerskih oblika života povjesnim promjenama, društvenim prilikama i potrebama i zahtjevima prolaznih situacija? Kada, konačno, pribjegava u područje osobne intuicije, to čini očajnički pokušaj, da se spasi od agnostičkog skepticizma.

Ako je izraz „modernizam" već pregažen, onda, recimo, da sistem „etike situacije" izvire još neposrednije iz egzistencializma, koji podiže na viši stupanj vrijednosti ono „što opstoji" t.j. konkretnu datost, nego ono, što predstavlja opću, vječnu „bitnost". Egzistencializam, kolikogod izgledao sistem neposredne stvarnosti, zasijeca u temeljne probleme metafizike, jer nepravilno ocjenjuje metafizičke i fizičke vrednote. Egzistencializam daje apsolutno prvenstvo onomu, što tek posjeduje vremensko ili konkretno prvenstvo, ili: smatra najvišom vrednotom ono, što je potrebno za vremensku prolaznost. Nitko ne može zanijekati, da ono, što nam pruža fizička stvarnost, predstavlja nešto ograničeno, promjenljivo, prolazno, nesavršeno, dok je idejno ili bivstveno, metafizičko stanje te stvarnosti kao bitnosti nešto nužno, nepromjenljivo, vječno. Egzistencializam u stvarnosti znači nepodređenost tijela duši, tvari duhu, vremena vječnosti, čovjeka Bogu. Egzistencializam, drugim riječima, tvrdi, da ono, što je genetički, fizički ili logički prvo, da je to također apsolutno, metafizički, uopće najvrednije. Egzistencializam je akomodacija prilikama opstojnosti, računanje samo na „hic et nunc", na prilike prostora i vremena i pridavanje vrijednosti poglavito onomu, što se nalazi u tim okolnostima prostora i vremena. On je skučeni partikularizam.

Narav i naravni zakon

Nije potrebno dokazivati, da svaka narav ima svoje stalne komponente, koje nju sastavljaju, te je razlikuju od drugih naravi. Za čovječju narav tražimo život, razumnost i moć samoodređenja ili slobodu volje. Razumnost i moć samoodređenja specifično i nesvedivo je razlikuju od nižih, organskih i anorganskih naravi. Kao što svaka narav ostaje takvom i djeluje uvijek u okviru svojih naravnih principa djelovanja, tako i ljudska narav ima svoje granice djelovanja, preko kojih ne može, ali unutar kojih se konstantno drži. U bilo koje doba, kod bilo kojeg naroda ili rase osnovni su elementi ljudske naravi isti, kao što su elementi vode posvuda isti. Zakoni samoodržanja, zakon društvenosti, zakon težnje za srećom, zakon razvoja i sl. samo su pojave te uvijek iste i stalne strukture čovječje naravi.

U svakom se čovjeku kriju sjemenke istine i sjemenke dobra. Netom čovjek dođe do razuma, netom shvati osnovne izraze i formira osnovne pojmove, on stvara i osnovne principe, temeljne istine života. Svakako će lako formirati rečenicu: Cjelina je veća od svoga djela, netom je uočio što je dio, što cjelina. Netom čovjek uoči, da je nešto vrijedno posjedovanja, da predstavlja veku vrijednost, on za tim teži. U njemu će se pojaviti težnje, koje izviru iz njegove animalne sfere, ali ako hoće težiti za vrednotama kao čovjek, razumno-živo biće, onda će mu razum biti mjerilo specifično ljudske djelatnosti. Kada uoči pojam dobra i zla, lako formira rečenicu: Dobro treba činiti, zlo izbjegavati. Zato veli sv. Toma: „Ovo je prva zapovijed naravnog zakona: Dobro treba činiti i promicati, zlo treba izbjegavati, i na ovoj se zapovijedi temelje sve ostale zapovijedi naravnog zakona, da naime sve ono, što praktični razum shvati kao prava čovječja dobra, spada na zapovijedi naravnog zakona, te da treba činiti ili izbjegavati" (5).

Tako dolazimo do pojma naravnog zakona. Stvoritelj naime upravlja svim stvorenim bi-

(2) Kod Denzinger *Ench. Symbolorum* n. 1703.

(3) *De civitate Dei* 40, 2, 56; M. L. 41, 436.

(4) 8. rujna 1907. Isporedi Denzinger nr. 2071—2110.

(5) I. — II. 94. 2 et 4; *de Veritate* XI. 1.

ćima prema njihovoj naravi. Na poseban način On upravlja čovjekom, jer čovjek posjeduje razum i moć samoodređenja, da i sam bude nosiocem svoje sudbine. Zato ga je Bog obdario posebnim svijetlom, kao iradiacijom Božjeg uma, da po naravi razlikuje, što je dobro, što zlo (6). Tako ga zamišljaju i poganski pisci na pr. Sokrat, Plato, Aristotel. Cicero o tom zakonu piše: „Nije to napisani već prirođeni zakon, koji nijesmo naučili, niti primili, niti čitali, već iz same naravi izvukli, za koji nijesmo trebali pouke, jer smo tako stvoreni, u koji nijesmo od drugoga upućeni već je u nama usađen“ (7).

Prvi, općeniti, od svih ljudi, svih vremena, rasa i staleža prihvaćeni principi neposredno se nadovezuju na spomenuti osnovni zakon: Dobro treba činiti, zlo izbjegavati. Svi ljudi po naravi shvaćaju, da treba živjeti po diktatu razuma, da se ne smije ubiti, da se ne smije drugom činiti šteta it.d. (8). Tako je u naravi ljudskoj usađeno, da čovjek mora priznati ovisnost o Stvoritelju, da mora živjeti u društvu s drugim ljudima, time u miru it.d. Takve se zapovijedi naravnog zakona ne moraju proglasiti, pisati, ni o njima glasati, jer su napisane u ljudskim srcima tako, da se u općenitosti ne mogu uopće izbrisati iz ljudske duše (9).

Možemo dakle reći, da u prve i osnovne istine naravnog zakona spadaju sve one istine, koje čovjeku svijetle u osnovnim zadaćama samoodržanja, očuvanja vrste i života u društvu. Ove istine odgovaraju osnovnim tendencijama naravi. Sve se pak te zapovijedi naravnog zakona svode na onaj osnovni, na jedan zakon: Dobro treba činiti, zlo izbjegavati.

Da li tu ulazi intuicija? Intuicija, osjećaj, inspiracija i slične pojmove preveć dišu subjektom, preveć su vezani uz raznolikost pojedinaca, zato ne mogu imati objektivnu, opću sigurnost, kao što imaju sigurnost zaključci razuma u skladu s naravnim i Božjim zakonom. Nema sumnje, da neki osjećaj, kao jeka naravi, ide popratno sa spoznajom, ali na osjećaj ne možemo računati kao na objektivnu, opće priznatu normu, jer je preveć nestalan, podložan raznim tumačenjima, raznolik u mnogočemu prema pojedinim subjektima i sl.

Odnos Dekaloga prema naravnom zakonu

Pretpostavljajući gore spomenute osnovne principe naravnog zakona, razum iz njih izvodi zaključke i to neke izvodi tako neposredno, da ih svaki čovjek može s malim umnim naporom shvatiti. Ipak se može dogoditi, da neki te bliske i neposredne zaključke bilo privremeno ili pod uplivom strasti ne uviđaju. Zato je bilo potrebito, da ih Bog objavi.

Dekalog dakle spada u one zapovijedi „quorum notitiam homo habet per seipsum a Deo“, ali je bilo potrebno, da ih Bog objavi, jer kod pojedinaca mogu opstojati razne zapreke na pr. nesposobnost, zaposlenost, zemaljske brige i sl., ili strasti mogu obvladati tako, da ta spoznaja bude zastrta.

Kao daljnji zaključci, u kojima mogu opstojati veće razlike, nadodani su od Boga preko Mojsija i Arona još druga tumačenja, drugi zakoni, koji predstavljaju veći napor izvođenja, ali i ti su moralni propisi izvedeni snagom naravne, prirođene spoznaje (10). Ipak i ti dodaci spadaju na osnovni moralni zakon, jer ih naravni razum mudrih ljudi izvodi iz zasada osnovnih zakona naravnog zakona. Zato općenito tvrdi sv. Toma: „Moralni propisi posjeduju efikasnost po diktatu naravnog razuma, pa da i ne budu proglašeni od zakona“ (11).

Dekalog je dakle kao neko određenje osnovnih naravnih moralnih zakona, koje bi mogao svaki čovjek izvesti, i koje može i neuk čovjek lako shvatiti. Bog ga je ipak proglasio, da ljudi uzmognu brže i točnije spoznati te osnovne smjernice ljudskog života.

Kritika „etike situacije“

1) O s n o v n a z a b l u d a tog sistema krije se u pretpostavci, da nema čina, koji su po naravi, po sebi dobri ili zli, neovisno od bilo čije volje, od bilo kojih okolnosti, u bilo kojoj se situaciji čovjek nalazio.

a) Induktivno, psihološki, historijski se može utvrditi činjenica, da općenito ljudi svih vremena smatraju kao moralno: štovati roditelje, činiti dobro bližnjem, odgajati djecu, držati se ugovora, govoriti istinu i t. d.; smatraju pak isto tako nemoralnim: mrziti roditelje, osuditi nevine, izdati prijatelja, štetu nanositi bližnjemu i t. d. Zašto ljudi svih vremena čine tu razliku, tko ih je naučio, ako ne glas naravi, kojim ona progovara složno, konstantno, nepromjenljivo i jasno?!

b) Filozofija nam daje dubok razlog toj činjenici. Svaka naime narav ima svoju, odgovarajuću djelatnost, koja je određena, kako je i narav određena. Ako naime n a j p r i j e promatramo čovjeka u odnosu prema Bogu, naći ćemo, da je čovjek usmjeren prema Bo-

(6) I. — II. 91. 2; (7) *Oratio pro Milone;* (8) I. — II. 94. 2, 4 : 100. 1, 3, 11; (9) I. — II. 94. 6; (10) Sv. Toma I. — II. 100. art. 3, 11; (11) Sv. Toma, *ibidem*, art. 11.

gu kao prema svojoj svrsi. Po naravi će dakle biti moralno ili dobro ono, što mu pomaže, da Boga pozna i ljubi, i naprotiv bit će zlo ili nemoralno, što ga od Boga odvraća. U strukturi dakle čovjeka kao stvorenja mnogi su čini po naravi dobri, mnogi su po naravi zli, pa bilo u kojoj situaciji se čovjek našao. Nijedna dakle situacija ne će učiniti, da dobri čini budu zli, niti naprotiv, da zli budu dobri.

Ako zatim promotrimo čovjeka kao razumno biće, doći ćemo do istog zaključka. Tijelo je podređeno duši, niže moći čovječje podređene su višima. Naravni dakle red traži, da po naravi bude dobro, što ne poremećuje taj red, naprotiv, da po naravi bude zlo, što taj red ruši. Isto tako izvanjska dobra na pr. hrana, novac i sl. bit će dopuštena i dobra, ako ne smetaju prvenstvu razuma. Po naravi će dakle biti moralna suzdržljivost, umjerena hrana i piće, upotreba izvanjskih dobara, koliko traži dobro razuma i t. d.; po naravi će biti zla, nemoralna, svaka djelatnost, u kojoj čovjek hotimično izgubi pamet ili škodi prvenstvu razuma na pr. po naravi je grijeh seksusa izvan braka nemoralan, po naravi je pijanstvo nemoralno i t. d.

Konačno, promotrimo li čovjeka kao društveno biće, mnogi će se čini po naravi očitovati kao dobri, drugi opet kao zli, neovisno o tome, što pojedinac misli, neovisno o tome, kako pojedinac postupa ili u kojoj se situaciji nalazio. Dobro je sve ono, bez čega se čovjek u društvu ne može održati na pr. dobro je brinuti se za sebe i svoje, ne činiti nepravdu, živjeti u miru s drugima, ne lagati; naprotiv po naravi je zlo i nemoralno krasti, vrijeđati, činiti nasilje i t. d.

c) Kobne su posljedice ovog sistema „etike situacije". Ako naime pojedine prilike ili momentalna intuicija određuje, što je dobro, što zlo, onda ne možemo više sa sigurnošću govoriti o moralu iii nemoralu, već se sve prebacuje u carstvo sumnje, u skepticizam, u nesigurnost i promjenljivost. Time se potkopavaju temelji društva, onemogućuje se sudstvo, jer se diže temelj odgovornosti, te čovjek ne bi bio siguran za svoj život, niti slobodan u svom djelovanju, jer tko zna, da možda nekomu „situacija" ne će narediti jednostavno, da te ubije, da te orobi? (12).

2) Druga je temeljna zabluda tog sistema u tome, što intuiciji ili nekom osobnom osjećaju pripisuje ulogu, koja na nju ne spada. Moralnim ili nemoralnim zovemo onaj čin, koji odgovara ili ne odgovara razumu u podređenosti zadnjoj svrsi života. Tu svrsishodnost može vidjeti i ocijeniti prvotno i glavno razum, onaj praktični razum, na koji spada omjeriti svrhu i sredstva za postizavanje te svrhe.

Intuicija bez razuma je slijepa, nesigurna, subjektivna, nedovoljna. Zar ne bi netko apelirao na intuiciju, na osjećaj, koji bi ga možda naveo na štetu ili zločin? Odveć je maglovita intuicija, da bi mogla služiti kao svijetlo; odveć je subjektivna, da bi mogla služiti kao općenita i objektivna norma djelovanja; odveć je nesigurna, a čovjek traži sigurnu normu djelovanja. Intuicija je neka vrst inspiracije, koju posjeduju, recimo, umjetničke duše. U intuiciji igra veliku ulogu osjećaj. Razum pak je kod svakoga bez razlike barem u tolikoj mjeri budan, da može poslužiti kao svijetlo života i djelovanja.

3) Treća je zabluda u tome, što taj sistem nepravilno odmjeruje ulogu okolnosti ili situacije u ljudskoj djelatnosti. Svaki naime čin se svrstava u dobar ili zao prvotno, glavno i temeljno po svom objektu, objekt ga specificira. Zapovijedi Dekaloga su po objektu dobre, svaki čin, koji im odgovara, po naravi je dobar, a koji ih prekoračuje ili krši, po naravi je zao. Kada je onaj mladić pitao Krista, gdje se nalazi dobro, koje bi činio, da uđe u život vječni, Krist mu je jednostavno odgovorio, da opslužuje zapovijedi (13).

Okolnosti samo drugotno i uzgredno upotpunjuju puninu moralne kvalifikacije. Kršćanska moralka i te kako traži, da se uoče sve okolnosti, te veliku ulogu pripisuje razboritosti, ali ne možemo staviti ono, što je drugotno, uzgredno, relativno, na mjesto onog kriterija, koji je prvotan, bitan i apsolutan. Objekt, u svijetlu razuma, u skladu s naravnim i Božjim zakonom, to je mjerilo prosuđivanja dobra ili zla, okolnosti će poboljšati ili pogoršati, ali same po sebi nemaju odlučnu riječ. Okolnosti dakle, kao takove, mogu samo ublažiti ili otežavati odgovornost za čin, ali one po sebi ne mogu dati zadnji razlog, zašto je neki čin moralan, a neki nemoralan.

4) Velika je četvrta zabluda sistema „etike situacije" u mišljenju, da je naravni zakon promjenljiv. Oni osnovni principi, koji neposredno stoje uz osnovno načelo: „Čini dobro, izbjegavaj zlo", kod svih su ljudi i

(12) Gornje razloge vidi kod sv. Tome *C. Gentes* III. 129; (13) *Matej* 19. 16 i sl.

uvijek isti. To su ona načela, koja se nadovezuju na to osnovno pravilo, a odnose se na tri glavne dužnosti: samoodržanje, održanje vrste i na društvenost.

Što se tiče izvoda iz ovih principa ili primjena na pojedine slučajeve, može se dogoditi, da pojedinci i pogriješe. Iz ovih iznimaka ne smije se zaključiti na općenitu promjenljivost naravnog zakona. Ono, što se temelji neposredno na bitnosti stvari, uvijek je isto, vrijedi za sve ljude. Nema nikakvih iznimaka u našim bitnim dužnostima prema Bogu; nema mjesta ni vremena, da bi laž bila dobro, niti će ikada grijeh proti naravi na polju seksusa biti dobar čin. Ljudi ne će nikada zaboraviti, niti će itko moći izbrisati iz ljudskih srdaca osnovne zasade naravnog zakona, na pr. dužnost samoodržanja, rađanja i odgajanja djece i mirnog življenja s drugim ljudima. Koliko se pak izvodi ili zaključci iz ovih osnovnih premisa više udaljuju, to se više otvara mogućnost, da kod pojedinaca ili u pojedinim prilikama nastanu zaboravi ili izopačenja, kako su neki narodi razbojstvo smatrali dopuštenim, ili kako sv. Pavao opisuje, da su ljudi bili toliko zalutali, te su i grijeh proti naravi smatrali dopuštenim (14).

5) **K o n a č n o** možemo reći, da je sistem „etike situacije“ naprosto jedan egoistički sistem, koji sebe gleda kao jedino važnu točku svemira. Onaj, koji zastupa taj sistem, zapostavlja opće tekovine čovječanstva, kao da smatra, da ljudska narav s njim počinje i s njim svršava. On kao da kaže „Post me diluvium“, što je riječ najbezobzirnijeg indiferentizma i egoizma Tko je svijestan svoje ovisnosti, svoje podređenosti višim vrednotama, tko je svijestan solidarnosti s drugim ljudima, taj ne će nikada egocentrički sebe učiniti arbitrom dobra i zla. Nema naime situacije, koja bi čovjeka mogla izolirati od drugih ljudi. Nema takve situacije, koja bi čovjeka izuzela od podređenosti Bogu i naravnim zakonima.

Ljudska narav ima svoje općenite i nepromjenjive zasade. Ako dodamo broju i najmanji dodatak, više to nije onaj broj. Ako bismo ljudskoj naravi digli razumnost ili slobodu samoodređenja ili odliku živog bića, to više ne bi bila ljudska narav. Dok čovjek bude čovjekom, on će uvijek osjećati poziv, da živi kreposno, jer to traži njegova specifična narav (15). Nikakve okolnosti ne mogu čovjeka osloboditi od te dužnosti, jer to je njegova narav, njegovo dostojanstvo i izvor njegove vremenite i vječne sreće.

Povratak naravnom zakonu i Dekalogu!

Pijo XII. je oštroumno zahvatio u problematiku osobnog i društvenog života, kada je u prvim svojim spisima upozorio, da se najdublji izvor zala osobnog i skupnog života nalazi u činjenici, što se zaboravlja, obescjenjuje i zapostavlja naravni zakon (16). Zato on doslovno piše: „Haec naturalis lex veluti fundamento innititur Deo, omnipotenti omnium creatore ac patre, eodemque et supremo perfectissimoque legum latore et sapientissimo iustisimoque humanarum actionem vindice. Cum temere aeternum renuitur Numen, iam cuiuslibet honestatis principium labat nutans, iamque naturae vox silet vel pedetemptim debilitatur, quae indoctos etiam ac vel eos edocet, qui nondum ad civilis cultus usum pervenerunt, quid fas sit, quid nefas, quid liceat quidque non liceat; eosque admonet se aliquando coram Supremo Iudice de bene maleque factis suis rationem reddituros“.

Dekalog spada na naravni zakon. Dekalog je zakonita, jasna i nužna dedukcija iz prvih, osnovnih načela naravnog zakona. Naravni naime zakon regulira djelatnost, koja po svojoj naravi odgovara ili ne odgovara razumskoj naravi. Štogod dakle spada u to područje, spada na naravni zakon. Zato Dekalog nešto zabranjuje, nešto zapovijeda. Zabranjuje ono, što ruši temelje ljudske naravi; zapovijeda pak ono, što tu narav učvršćuje i izgrađuje. Drugim riječima: odstranjuje od čovjeka ono, što ga unesrećuje, naređuje mu ono, što ga usrećuje.

Još više i oni dodaci Dekaloga, koje je Bog proglasio preko Mojsija i Arona, spadaju na naravni zakon, iako su kao daljnji izvod. Spadaju na Dekalog i na naravni zakon, jer ti dodaci određuju Dekalog „vi naturalis instinctus“, kako piše sv. Toma (17). Ti su ipak dodaci plod strožeg zaključivanja, koje se ne može očekivati od svakoga, zato se Bog poslužio mudrima, da pouči obične ljude.

Bog je dakle napisao naravni zakon i Dekalog u ljudska srca. Čovjek može njihov bitni sadržaj sam poznati. Netom dođe u doba razuma, čovjek je sposoban shvatiti, volji pre-

(14) Sv. Toma I. — II. 94. 4, 6; isporedi sv. Pavla *Rimlj.* 1. 21—26. (15) Sv. Toma I. — II. 94. 3. (16) *Summi Pontificatus* od 20. X. 1939. AAS 31. anno 1939. 423., ili kod Denzinger br. 2279. (17) Sv. Toma I. — II. 90. 11 ad 2.

dočiti kao stalne, općenite i nepromnjenljive praktične sudove, kojih se ona mora držati, jer se temelje u bitnosti ili u naravi stvari, jer odgovaraju čovječjoj naravi. Bog je međutim i objavio Dekalog. Vjera dakle omogućuje ljudima, da taj Dekalog prihvate, ona im to i naređuje, pod cijenu vječne sreće ili nesreće.

Pijo XI. piše o ulozi Dekaloga u životu ovo: „Savjesno opsluživanje deset zapovijedi Božjih i zapovijedi Crkve — a ove posljednje nijesu drugo do li pravila, kojima je izvor u normama Evanđelja — za svakog je pojedinca neprocjenjiva škola životnog. organskog odgoja, moralnog jačanja i oblikovanja karaktera. Ta škola mnogo traži, ali ne traži ono, što nadilazi ljudske sile. Kada milosrdni Bog naređuje kao zakonodavac: „ti moraš“, pruža svojom milošću i mogućnost, da se zapovijed izvrši. Pustiti dakle moralne energije tako moćne efikasnosti neiskorištenima, ili im svijesno spriječiti put na polju narodnog prosvjećivanja, to je djelo neodgovornih, koje ide za tim, da religijski odgoj u narodu učini nepotpunim. Povezati moralku sa subjektivnim i promjenljivim ljudskim mišljenjima vremena, a ne usidriti sve u svetoj volji vječnog Boga i u njegovim zapovijedima, znači otvoriti vrata razornim snagama. Promicati dakle zapostavljanje vječnih direktiva moralne nauke za odgoj savjesti, za oplemenjivanje svih sfera života i svih životnih uređaja, to je grješni atentat proti budućnosti naroda, a gorki će plodovi toga zla ogorčiti buduće generacije“ (18).

Svijest stroge dužnosti

Usporedimo li zapovijedi Dekaloga s naravnim zakonom, uočit ćemo, da nijesu sve zapovijedi u jednakoj blizini s naravnim zakonom. Neke se od njih nalaze apsolutno, neposredno u naravnom zakonu, na pr. poštuj roditelje; ne ubij; ne kradi; ne čini preljub. Kada pak četvrtu zapovijed protegneme i na štovanje starijih na pr. staraca, to nije tako neposredno iz naravnog zakona, a da ne bi za to trebalo pouke. Ima ih konačno takvih, da treba o njima da Bog pouči, na pr. zapovijed o tome, da se ne štuju kipovi; da se ne uzima ime Božje isprazno; da se blagdan posveti Bogu (19).

To ne znači, da neke zapovijedi Dekaloga obvezuju više, neke manje. Svima je dana snaga od naravi i od Boga. Kao što je naravna i neukloniva veza čovjeka s Bogom i s ostalim ljudima, tako je kategorična svaka zapovijed, koja se odnosi na Boga i na bližnjega. Dakako, ima ih ne samo kao zapovijedi, već ih ima u obliku savjeta. Dekalog dakle nije potpuni kodeks zapovijedi, on je srčika, os ostalih zapovijedi.

Savršenstvo se sastoji u postizavanju svrhe. Kršćanska ljubav čovjeka združuje s Bogom. Svih se deset zapovijedi svodi na one dvije osnovne zapovijedi, u kojima se sastoji savršenstvo kršćanskog života. Zato u tim dvjema zapovijedima stoji bivstveno kršćansko savršenstvo. Drugotno i pomoćno savršenstvo se sastoji u savjetima. Zapovijedi uklanjaju ono, što uništuje ljubav, a savjeti uklanjaju poteškoće ljubavi.

„Etika situacije“ sve to zanemaruje. Ona predstavlja anarhiju, jer niječe obavezu, osim oportunističkog prilagođivanja. Ona čovjeka čini zadnjim arbitrom, dakle autonomnim gospodarom dobra i zla. „Etika situacije“ znači još jedan kamen više u babilonskoj pometnji protunaravnih ideja, koje rastaču miran i sretan život mnogih. Taj je sistem negacija moralnog sistema, jer se bezbroj različitih situacija ne može pravo riješiti osim pozivom na općenite, kategorične, nepromjenljive zasade moralnoga reda, kao što su zapovijedi Dekaloga. Sistem bez sistema, etika situacije nije samo glas egoističkog oportunizma, već i načelo mlohavosti, pospanosti, koja se ne brine za nešto trajno i vječno, već se pušta voditi od onog prolaznog trenutka i prolaznih okolnosti.

Pisao je J. Ortega-Gasset: „Doskora će se čuti na cijeloj planeti grozoviti krik, koji će se popeti do zvijezda, kao zavijanje bezbrojnih pasa, koji traže nekoga ili nešto, što zapovijeda, što nameće neki posao ili neku obavezu“ (20).

Razuman čovjek, još više kršćanin, ima stalne i jasne obaveze. Obaveze Dekaloga su temelj sretnog društva; one su stup života pojedinca, obitelji i države; one su kriterij zla i dobra; one su garancija vremenite i vječne sreće.

---

(18) Pismo upućeno katolicima Njemačke dne 14. ožujka 1937. (19) Sv. Toma I. — II. 100. 1. (20) *Pobuna masa*, preveo Z. Gašparović, Zagreb 1941. str. 158.

Orate, fratres

(Nacrti propovijedi u misnoj godini)

13. Misa je središnja točka svakog kršćanskog vjernika

Ako je žrtva Mise *sada* središte čitave kršćanke religije, Crkve kao vidljive zajednice i kao otajstvenog tijela Kristova: onda ona mora biti središte i svakog vjernika. Tà i religija i crkvena zajednica usmjerene su k ostvarivanju i rastu otajstvenoga tijela Kristova, a ovo tijelo sačinjavaju *pojedine vjerske duše*, milošću *ujedinjene* s Kristom i svim ostalim dušama, koje žive milosnim životom.

1. Misa je središte kršćanina i kao „pojedinca". A) *On ima one četiri temeljne dužnosti prema Bogu* i kao stvor i kao Božje dijete. Mora, naime, da iskaže Bogu: a) svoj duboki *poklon*, priznavajući se potpuno ovisnim o Njemu kao svom početku i zadnjem cilju; b) *zahvalu* za sva primljena dobročinstva; c) *naknadu* za počinjene grijehe; d) *molitvu prošnje*, kojom od Njega prosi daljnje Božje darove, osobito milosti potrebne ili korisne za duhovni napredak i vječni spas. Sve ovo kršćanin ne može uspješno izvršiti ni jednom molitvom ni bilo kojim dobrim djelom, već jedino sudjelovanjem u žrtvi Mise, a to sudjelovanje je najsavršenije, kada blaguje od te Žrtve. Ne zaboravimo, da Misa primjenjuje, dijeli dušama zasluge i milosti Žrtve na križu!

B) *Kršćanin mora biti drugi „mali Krist"*. To znači, da kršćaninom moraju vladati Kristove misli, nakane i osjećaji („Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu", Phil 2, 5), što ih je Kristova duša proživljavala uopće u svom životu, a u tom otajstvu (što se tada slavi) napose. To će najbolje ostvariti, ako u svakom liturgijskom Vremenu (Došašća-Božića-Korizme i t. d.) i o Kristovu blagdanu nešto o tomu čita, razmatra, sluša prigodne propovijedi, pa onda sudjeluje u Misi, sjećajući se, da se tu sada obnavlja, što se nekoć prvi put događalo u Kristu. Neka namijeni „svoj udio" u Misi, da mu Krist podijeli „milost tog otajstva". A najbolje će to postići, ako u tu istu svrhu blaguje od te svete Žrtve. U zahvali neka osobitom pobožnošću moli one zazive „Dušo Kristova, posveti me..." Posveti me, da me ispuniš svojim mislima, nakanama, osjećajima, što su Tebe oživljavali nekoć u ovom otajstvu i što ih sada obnavljaš... (Napravi jednu kratku parafrazu ovih Zaziva, imajući u vidu vrijeme ili blagdan, kada ovo propovijedaš!)

Tà Kristova duša otajstvenim, ali stvarnim i snažnim dodirom u Pričesti dira pričesnikovu dušu; Kristov razum — pun svijetla svetih otajstava — dira njegov razum; Kristovo Srce — oživljavano najsvetijom ljubavlju i osjećajima — dira njegovo srce; Kristova volja — čvrsta Božanskom snagom — dira njegovu volju... Ako se vjernikova duša tako pripravila i moli, da je taj stvarni Kristov dodir tako upriliči Njemu: takva će se duša sigurno sve više preobražavati u Krista, sve savršenije postajati drugi „mali Krist". Moći će istinski reći kao i nekoć sv. Pavao: „Živim, ali ne više ja, nego Krist u meni živi".

C) *Svaki kršćanin je još i „čovjek"*. To znači: i on treba topline iskrene prijateljske ljubavi, utjehe, savjeta, podrške, osobito u nekim časovima života. Gdje će to naći? Može ponešto naći i kod ljudi. Ali uspješno i sa sigurnošću jedino u blizini Krista. Krista, ljubitelja duša, prijatelja, tješitelja, savjetnika. On jedini može dati duši istu ljubav, istu utjehu, isto svijetlo savjeta i stvarnu snagu i podršku, a ne samo riječi ljubavi, utjehe savjeta i podrške kao što to daju ljudi, jer oni drugo i ne mogu dati. A Krist je čovjeku stvarno blizu upravo po sv. Misi, bilo dok se ona prinosi, bilo u Pričesti, bilo u svetohraništu (pohodi Euharistijskom Isusu!).

Evo, što je napisano *u dnevniku jednog mladića*: „Ja se osjećam Božjim djetetom. Ja Boga nalazim svagdje: u prirodi, u ljudima, u najmanjem cvjetiću, vidim Njegovu ljepotu. Kudgod idem: Bog je sa mnom. Bacam svoj pogled u dno svoje duše: tu je On! *A osobito poslije Pričesti* govorim sam sebi: Ti sada imaš radost Marije u Nazaretu... pastirâ pred Jaslicama... Samarićanke na Jakobovu zdencu... sreću ozdravljenog slijepca u Jerihonu... Ivana Evanđeliste na Zadnjoj večeri. Napokon: Ja vjerujem i... združujem se sa svojim Bogom... Njemu povjeravam svoje slabosti, tjeskobe, poteškoće svakog časa. Ja znam, da me moj Bog razumije, ljubi i jača. Tada moje brige iščezavaju: jer Njemu sam ih povjerio, ja ih više nemam, On ih je na Sebe primio, ja se u Njega uzdam. Meni se čini, da trajno slušam Njegov glas u svojoj duši: Sine moj! — a ja Njemu odgovaram: O, moj Bože! i

nastavljam svoje dužnosti, svoj rad. — Ako me netko ne shvaća, ako me netko uvrijedi ... ja pjevam. Ako mi se čini, da je On sakrio svoje lice, ja onda u duši kličem: Ja Te ljubim još više!“ — Eto sretne duše jednog pravog kršćanskog mladića. Duše, koja je riješila probleme *„čovjeka“* u blizini prijatelja Čovjeka-Boga, u blizini svoga „središta“ — u Misi prikazanoga i blagovanoga Krista!

2. Posljedice — Zaključak. 1. Ako je Misa središnja točka kršćanske religije — Crkve — svakog kršćanskog vjernika, onda iz toga slijedi, da *sve euharistijske pobožnosti* (klanjanje, euhar. procesije, blagoslovi i slično) moraju — barem nakanom — *biti usmjerene prema Misi:* da vjernici bolje upoznaju Misu i u njoj tješnije i aktivnije sudjeluju. Prigodom tih pobožnosti poučiti vjernike nešto o Misi (dogmatski ili liturgijski). Sjetiti ih, da je tu Krist prisutan u snazi Mise. Da je sv. Hostija nekakvo produženje Mise, te se stoga i u tom času sjediniti s Kristom Svećenikom i Žrtvom, kao što to činimo za vrijeme Mise. Ako je Misa u okviru tih pobožnosti, nastojati, da nam one posluže kao priprava ili zahvala za Misu.

2. Ako je Misa središte svega ...: Treba vjernicima poukom snažno naglašavati: *Pričest je temeljno i bitno blagovanje žrtve Mise.* Blagovanje, prisvajanje sebi Kristovih zasluga, milosti, misli, nakana i duševnih raspoloženja uopće, a tog otajstva (što se tada slavi) napose. Pričest nije direktno nekakva hrana duše, koja traži „osobnu i posebnu“ pomoć za sebe ili druge. Pričest je direktno blagovanje žrtve Mise (prema ideji gore izloženoj!) i upravo zato prava i još jača hrana. Sudjelovati u Misi ili Pričesti prvotnom nakanom, da time nađemo nekakvu posebnu utjehu ili pomoć za sebe ili za druge, jest još uvijek dobra stvar. Ali ne znači li to barem nešto umanjivati ono veliko i središnje značenje Mise i Pričesti? Dà, osim ako te svoje osobne nakane jasno ne usmjerimo k onoj glavnoj i središnjoj ideji, značenju i svrsi Mise i njena blagovanja u Pričesti: rasti u Kristu i s Njime sarađivati na tomu, da i drugi budu ujedinjeni s Njime na slavu Očevu!

U vezi s time sjetimo se: *Nije* Krist u Euharistiji (Misi, Pričesti, Svetohraništu) *prvotno* zato, da se mi *Njemu* klanjamo. On je tu prvotno, da časti svoga Oca, zadovoljavajući Njegovoj pravednosti prinosenjem Sebe u žrtvi Mise i dajući nama, da blagujemo od te Žrtve i tako učini od nas uvijek sve savršenije *Jedno* svoje otajstveno tijelo, koje će savršeno biti podloženo Ocu. Na taj će se način sve potpunije izvršavati Kristova „Svećenička molitva“ iz Zadnje večere: „Oče, da svi budu jedno, kao što smo i mi jedno ...!“ Sve savršenije će se ostvarivati ona prošnja iz Očenaša: „Dođi kraljevstvo tvoje!“

14. Misa je središnja točka čitave Crkve

1. Crkve kao vidljivog društva: A) *Već se vjernici one prve kršćanske zajednice* sakupljahu na jednom mjestu, da proslave velike događaje — otajstva iz Kristova života, a osobito njegovu muku, smrt i uskrsnuće. Kako bi to obavljali? Biskup — ili svećenik u njegovo ime — odabrao bi odlomke iz Sv. Pisma Staroga i Novoga Zavjeta, koji bi najbolje odgovarali otajstvu, što su ga slavili. Protumačio bi kakav sveti tekst, osobito iz Evanđelja (homilija!), i pjevali bi psalme i himne. Sve je to imalo pripraviti onu prisutnu zajednicu na Sveti Čin: na Pretvorbu kruha i vina u tijelo i krv Kristovu — na svetu Žrtvu, te na blagovanje Žrtve, na sv. Pričest. Misa je bila središte tog sastanka kršćanske zajednice (današnje župe) i svega, što god se tu odvijalo (čitanje Sv. Pisma i njegovo tumačenje, propovijedi, pjevanje). Prikazivanjem Mise *nisu* namjeravali proslaviti *samo spomen bivšeg* povijesnog događaja — otajstva iz Kristova života, *nego i proživjeti* svetu stvarnost, što se *sada* među njima, zapravo u njima, *događa Misom* i blagovanjem te Žrtve po sv. Pričesti. Milostima, što ih je prinošenje i blagovanje žrtve sv. Mise davalo njihovim dušama, oni su *živo sudjelovali* u tom Kristovu otajstvu: u bolima, radostima, krepostima, mislima i osjećajima, što ih je nekoć Kristova duša proživljavala u tom događaju na zemlji, a sada ih otajstveno obnavlja u Misi. Krist za njih nije bio „negdašnja“ povijesna osoba, koja je Crkvi ostavila nauku, zapovijedi i sakramente. Krist je za njih bio „još sada živuća“ osoba među njima!

B) *Kad je Crkvi priznata sloboda:* Počele su se dizati crkvice, crkve, katedrale. Od najjednostavnijih do najveličanstvenijih. Čemu? Glavno, da se tu prinosi žrtva Mise. Središte crkve je oltar, a on je radi Mise. U početku

je bio samo jedan oltar u jednoj crkvi. Na njemu je oveći križ, kao jasni znak onoga, što se na njemu ima vršiti: žrtva Mise. Kasnije se uvodi običaj trajno čuvati presv. Otajstvo, što je kao nekakvo trajno simbolično produženje Mise. Brojni su propisi, kako se ima graditi, držati, ukrašavati crkva. Svi ti propisi idu za tim, da se pripravi što dostojnije i veličanstvenije mjesto, koje će biti središnja točka crkve, gdje će se odvijati najsvetiji i „Središnji Čin“ svih svetih obreda: sv. Misa!

2. Misa je središte *Crkve kao Otajstvenog Tijela Kristova*. Ovo Tijelo je nadnaravni organizam, čiji su živi članovi (žive „stanice“) sve one duše, koje oživljava posvetna milost, što od Krista — Glave tog organizma — u njih silazi. (Mrtvi članovi su svi krštenici na zemlji, koji se nalaze u smrtnom grijehu). *Ovo jedinstvo je najjasnije oličeno u tomu, što vjernici — živi članovi — prisustvuju jednoj Žrtvi, u kojoj* njihova *Glava — Krist* prikazuje Ocu *i sebe i svoje članove*, te što *svi blaguju od te jedne Žrtve*. Ovo jedinstvo se najviše ostvaruje i jača po onoj milosti, što od te Žrtve i njena blagovanja silazi u njihove duše. *Misa* i *Pričest* su *najobilniji izvori* svih milosti. Tà tu se nalazi, prikazuje i blaguje sam Krist, koji je uzrok milosti, dok ostali sakramenti proizvode samo milost u duši. Osim toga ostali se sakramenti mogu primiti ili samo jednom u životu (Krštenje, Krizma, sv. Red) ili skoro samo jednom (sveto Pomazanje i ženidba) ili doduše više puta, a to je sv. Ispovijed, ali ona uvijek pretpostavlja u duši neku osobnu negativnost: grijeh, što sada tišti dušu ili ju je barem nekoć tištio (može se ispovjediti već ispovjeđeni i oprošteni grijeh!). Naprotiv: Euharistija (Misa, Pričest) sadrži istoga Krista i proizvodi milost u duši; može se često, pa i svaki dan primati; ne pretpostavlja u duši nikakvu negativnost, osim one urođene slabosti i nesavršenosti i prima se baš zato, da duša postane jaka i savršena — da raste u Kristu!

Stoga su *svi sakramenti usmjereni prema žrtvi Mise* i njenom blagovanju. *Sveti Red* (svećeništvo) je tako očito usmjeren prema Misi: jedino se po njemu ostvaruje Misa. Ona je glavni čin svećeničke vlasti. *Krštenje* učlanjuje, rađa krštenika u Kristu, da Ga može blagovati i tako rasti u Njemu. *Krizma* očeličuje krštenika, da se ne stidi i ne boji priznati i blagovati Krista. *Ispovijed* čisti od grijeha počinjenih poslije krštenja, a *sv. Pomazanje* čisti od ostataka grijeha (osim što olakšava bolesnikove boli) i tako oba sakramenta pripravljaju za što dostojnije i plodnije blagovanje Krista. *Sakramenat ženidbe* svojom milošću sređuje i posvećuje tjelesni nagon, koji inače vrlo lako može postati zaprekom dostojnom blagovanju Krista; osim toga kršćansko jedinstvo muža i žene naznačuje jedinstvo Krista i Crkve, a ovo se opet ostvaruje nadasve po Euharistiji: Misi i Pričesti.

Predanje Ocu — vrhunac sv. Mise

Dođite, poklonimo se i padnimo ničice; kleknimo pred Gospodom, koji stvori nas! Jer je on Bog naš (Ps 95, 6-7.). Žrtava paljenica i žrtava za grijeh ne išteš. Zato rekoh: Evo, ovdje sam! (Ps 40, 7-8). Sa žrtvama stupam u kuću tvoju, da ti izvršim zavjet svoj (Ps 66,13).

Nastojali smo što dublje prodrijeti u tajnu oltara. Pitali smo se: Tko je svećenik? Gdje je hostija? Još bih jednom htio u vašim dušama utvrditi: Ne smijemo ostaviti same kod oltara Krista i njegovog zamjenika. Misa mora postati djelo cijeloga puka! Još jednom bih vam htio dozvati u svijest: hostija nije samo kruh i vino, Tijelo i Krv Kristova. Svaki od vas mora postati žrtva u Misi. U času pretvorbe moramo se i sami osjećati kao žrtveni darovi. Vidio sam jednu dirljivu mladomisničku sličicu. Mladomisnik prikazuje svoju prvu žrtvu. U času pretvorbe, pojavljuje se Raspeti i stavlja trnovu krunu na glavu svećenika. Tako žrtveni svećenik postaje žrtveni dar u jednoj osobi. Što vrijedi za svećenika, vrijedi u stanovitom smislu i za laika. Razumljivo, tko želi vidjeti najdublje u sv. Misi, mora znati: vrhunac u svetoj žrtvi Mise jest predanje Krista Ocu. Naša tema jest:

I. Krvno Kristove predanje — 1. U krasnoj je dubravi stanovao pod svojim šatorom u pradavna vremena patrijarha Abraham. Bilo je to o ponoći. Glas Gospodnji pozva stanovnika toga šatora, da napusti tihi dom i da na gori Morija prinese Gospodu kao žrtvu svoje jedino dijete. Malo je biblijskih zgoda u St. Zavjetu, koje moderni čovjek tako strastveno napada kao ovu. Ali je također malo biblijskih zgoda, koje su tako duboke svojim sadržajem,

kao ova. Na svome žrtvenom putu na Moriju ima nam Abraham mnogo toga reći. On nam prije svega odgovara na pitanje: Zašto idemo k sv. Misi? Na Božji zahtjev izrekao je samo jednu riječ, koja nam tako jasno i potpuno pokazuje njegovu spremnost za žrtvu: Ecce adsum! — Evo me, Gospode! Imaš me! Tražiš moje dijete za žrtvu. Dajem Ti i njega i u djetetu samoga sebe. Ti si Stvoritelj! Ja tvoje stvorenje! Ti gospodar! Ja tvoj sluga! Ako treba da žrtvujem svoje dijete, to je tvoja stvar! Tim duševnim raspoloženjem ide Abraham k žrtvenoj gori. Bog ne traži uništenje ljudskog života. On traži samo žrtvu duha. Tu je žrtvu Abraham divno prinio. Zato mu dobri Bog šalje anđela u času, kada je digao ruku, da stvarno prinese žrtvu. Taj mu anđeo reče: „Ne učini djetetu ništa na žao!“

Predragi! Sv. je Pavao napisao u sv. Pismu ove riječi: „Nitko od nas ne smije živjeti sam sebi. Nitko ne smije umrijeti samo za sebe. Živjeli ili umirali, pripadamo Gospodu.“ Smisao je našega života u potpunom predanju Bogu. Razumijete li sada ljude prošlosti, koji su to predanje izrazili Bogu žrtvom oltara? Koji je prvi spomenik, o kojem su do nas doprle vijesti? To je oltar, na kojem su Kain i Abel prikazali svoje žrtve. Opći je potop pročistio kuglu zemaljsku. Stanovnici barke započeli su novo doba. Koje je prva vijest, koju imamo iz onoga vremena? Noa je sagradio oltar Gospodu i žrtvom objavio svoje predanje Bogu. Nisu oltari samo umjetnička djela. Oni su mjesta, s kojih uvijek nanovo odsijeva jedna misao: predanje Bogu je vrhovni cilj čovjeka na zemlji. Razumijete li sada, zašto je Duh Sveti u St. Zavjetu tražio žrtveno bogoslužje? Htio je u ljudskoj duši sačuvati svijest o dužnosti predanja. Jedamput godišnje žrtveno se bogoslužje naročito svečano obavljalo. Pojavio bi se Veliki svećenik i žrtvovao bi i spalio mladog jarca bez mane. Puk je klečao na stepenicama. Veliki je svećenik ušao u svetinju i izlio krv po podu. Nije li to bilo glasno priznanje predanja Stvoritelju?

2. Pa ipak, te su žrtve bile samo slika prave žrtve, koja se pojavila u Kristu. Sveti je Pavao u poslanici Hebrejina zabilježio molitvu, koju je izrekao Krist ulazeći u svijet. Ona glasi: „Žrtava i darova nijesi htio, ali si mi tijelo pripravio. Paljenice i žrtve za grijeh nijesu ti bile ugodne. Tada rekoh: Evo dolazim, da činim volju tvoju, o Bože!“ Potpuno predanje do krvi, to je bila prva strelovita molitvica, koja se digla Ocu iz Srca Isusova. Što je Krist u duhu vježbao, to je na Veliki Petak krvlju izvršio. Što je Spasitelj htio postići time, što je od 12 do 15 sati u krvavoj misnici prikazivao svečanu Misu? Ništa drugo, nego da objavi savršeno predanje. Dostatan je bio i jedan jecaj njegova Srca. Jedna suza cijeli svijet bi oprala. I jedna kap Spasiteljeve Krvi dostatna bi bila. A šta je On učinio? Dao je svu svoju Krv do posljednje kapljice. Spasitelju, zašto si htio dati ne samo svoju Krv, nego čak i vodu svoga Srca? Htio si Ocu pokazati savršeno predanje.

O divna žrtvo križa! I na samo nebo si učinila silan utisak! Radi tebe je Otac odlučio za sva vremena, da ljudima oprosti grijehe i podijeli milost u preobilju i sve nas opet pripusti u nebo. Katolički puče! Žrtva Velikog Petka je bez sumnje najveći događaj u povijesti svijeta. Uspomenu na tu žrtvu čvrsto čuvamo podizanjem križeva u crkvama i domovima, po našim ulicama i poljima. Pa ipak, križ je samo slika, koja nam govori o krvavom predanju Krista svome Ocu. Mi želimo imati ne samo sliku, nego pravu samu žrtvu. I imamo je u sv. Misi. Tu Spasitelj uvijek ponovno obnavlja ono divno predanje, koje je jednom na križu izvršio.

II. Nekrvno Kristovo predanje. — 1. Kakvo dakle treba da bude naše predanje u Misi? Oko godine 1350. živio je u Konstanci redovnik — dominikanac — Henrik Suzo. Otac mu je bio grube naravi. Njegova majka, osjećajna, pobožna žena, bila je svaki dan kod sv. Mise! I mali Henrik je smio svaki dan ići s njom k sv. Misi. Dijete opazi, kako majka kod sv. Mise, posebice kod svete pretvorbe, plače. Henrik jednoga dana, da bi razumio tajnu tih suza, upita svoju majku: „Majko, pa zašto ti plačeš kod sv. Mise?“ Tada žena odgovori tako duboko i lijepo, da ljepše nijedan učenjak ne bi odgovorio: „Dijete“, reče ona, „Misa je Veliki Petak! U duhu gledam Spasitelja kako na križu sve predaje Ocu i to predanje uvijek ponovno obnavlja u sv. Misi“. Kakvo je naše žrtveno raspoloženje? Starokršćanska liturgija je tražila, da svi prisutni kod sv. Mise ponesu žrtveni dar, koji se dijelom prikazao u sv. Misi. Još godine 1078. naredio je papa Grgur, da se nitko ne pojavi praznih ruku. U nekim mjestima postoji još i danas običaj, da vjernici kod Misa za pokojne pristupaju oltaru i prinose svoj dar. Kod nas žrtveni ophod nije više uobičajen. Pa ipak, predanje mora

ostati. Tko ide k Misi, mora izaći iz svoga tijesnog „JA“ i urasti u božanski „TI“. Misa je potpuno predanje Kristovo. Smijemo li se onda mi držati pasivno, kao da nas se to ništa ne tiče? Otac leži na umoru. Nedaleko u gostionici sjedi uz karte njegov sin. Ne mari za oca, koji umire, nego mirno karta dalje. Nije li to strašno? Majka, kojoj život nije bio drugo nego ljubav, bori se sa smrću. Kćerka oblači plesnu haljinu i odlazi na ples. Poručuju joj, da se majci približava kraj. Ona pleše dalje. Šta kažeš na takvu bešćutnost? Ne viče li ona do neba? Ipak, polagano sudi! Ne izgleda li često baš isto tako naše sudjelovanje na kod sv. Mise? Isus obnavlja svoj Veliki Petak, a mi stojimo, kao da nas se to ništa ne tiče.

2. Godine 303. pohvatano je oko 50 kršćana kod sv. Mise i odvedeno u Kartagu. Sudac upita čovjeka, koji je u svojoj kući primio kršćane na sv. Misu: „Zašto si to učinio?“ Dirljivom jednostavnošću ovaj odgovori: „Mi kršćani ne možemo živjeti bez sv. Mise!“ Tko mi od vas može protumačiti ove riječi? Doklegod smo mi ljudi stvorovi, koji nismo sami sebe na život probudili, tako dugo moramo priznavati gospodstvo Božje nad tijelom i dušom, i nad našim životom. To priznanje izvršujemo po sv. Misi. Mi ne želimo svojim darovima obogatiti Boga. Ti su nam darovi potrebni, da budu vanjski znak našeg predanja. Kruh i vino najdivnije izražavaju predanje života Bogu.

3. Možda će tkogod pomisliti: Ne bismo li mi to mogli učiniti kojom molitvom? Između molitve i Mise postoji bitna razlika. Molitelj dolazi pred Boga praznih ruku. On govori Bogu: „Ti si sve! Ja sam ništa! Zato dolazim k tebi!“ Sudionik kod Mise je punih ruku. Na njegovim rukama leži Krist i njegov vlastiti Ja! Shvaćate li sada zašto žrtva ima gore na nebu posve drugačiju probojnu moć nego molitva? Po daru, koji poklanjamo Ocu, imamo potpuno novi pravni naslov za uslišenje. Katolički puče! Ne napusti danas kuću Božju bez čvrstoga zaključka: Nijedne Mise bez predanja! Kod svake ćemo pretvorbe moliti: „Oče, evo me! Čini sa mnom štogod te volja! Želiš li, da se kao siromah potucam po ovome svijetu, da budem bolestan, da i život moj bude ugrožen, čini sa mnom štogod hoćeš! To je tvoja stvar! Ti si Gospodar! Ja tvoj sluga! Ti si Stvoritelj! Ja tvoje stvorenje! Ti si Otac! Ja tvoje dijete!“ (L. Rüger)

Autentično rješenje nekih liturgijskih teškoća

— Primjedbe i primjene —

(nastavak)

Stilizacija četvrtog odgovora mogla bi nekoga zbuniti, zato je pretvaramo u naš jednostavniji govor: a) Mora li se dodavanjem rečenih molitava postići broj tri? Odgovor: negativno, t. j. ne mora se postići broj tri. b) Vrijedi li isto rješenje i za pokojničke Mise? Odgovor: afirmativno, t. j. vrijedi isto rješenje, naime, da se ni u pokojničkim Misama ne mora postići broj tri.

5. Molitva za Biskupa. — Na prvi dio upita SZO daje zaobilazni odgovor: Serventur Rubricae generales Add. et Variat. tit. II. n. 5. Baš smo taj titul II. i broj 5. naveli u našem uvodnom izlaganju, te prema tome on ostaje i dalje na snazi. — Drugi slučaj objasnit ćemo radije jednim primjerom. Dana 15. rujna (IX.) o. g. je blagdan Sedam žalosti Bl. Dj Marije; komemoracija nedjelje, zatim u tihim Misama još komemoracija sv. Nikomeda muč. Dakle tri oracije. No u ljubljanskoj je biskupiji taj dan godišnjica izbora biskupa: izostalja se komemoracija sv. Nikomeda i mjesto nje se uzima molitva za biskupa.

6. Godišnjica vlastitog ređenja. — Dosadašnji propis Add. et Variat tit. VI. nr. 3. naveden je u našem Dir. str. XXII. U vezi s odgovorom SZO mogao bi se on sada jasnije izraziti: ... Haec tamen oratio prohibetur: in vigilia Nativitatis Dni et Pentecostes, Dom. in Palmis et tota Hedb. sancta, in omnibus festis et Dominicis 1. classis, et quando orationes *a rubricis praescriptae* numerum ternarium jam attingunt ... No ako bi se tom molitvom postigao broj tri, onda collecta simpliciter imperata otpada.

7. Vanjska proslava Papine godišnjice. — Odgovor je jasan i odnosi se samo na jednu i to pjevanu (svečanu) Misu.

Ovom zgodom ne će biti na odmet upozoriti na razliku između oracija, komemoracija i kolekta: netom navedene molitve za Papu, Biskupa ili samog sebe nisu komemoracije Pape, biskupa ili samog sebe kao što ni coll.

imperata nije komemoracija Crkve, mira, kiše ili čega drugoga. Prema tome, kada Dekret od 1955. tit. III. nr. 4. kaže, da se u nekim slučajevima ne pripuštaju komemoracije, ne kaže tim samim, da se ne pripuštaju neke povlaštene molitve ili kolekte. No dekret o Velikom tjednu govori drukčije: Per totam hebdomadam sanctam nulla admittitur commemoratio, et in missa prohibentur quoque collectae, quolibet titulo imperatae — pa i oratio de SSmo Sacramento, koja se inače (uz poznate uvjete) dodaje i na najveće svetkovine.

Po sebi je jasno, da se nijedna od gore navedenih molitava ne dodaje u pokojničkim Misama — no radi potpunosti nek i to bude mimogred napomenuto.

8. Misa u zahvalu. — Posebni *formular* za takovu Misu ne postoji. Nekima je to žao ili čudno, i nitko im ne može priječiti, da se čude ili žaloste, dakako u granicama umjerenosti. Postoji samo *molitva u zahvalu* i ona se dodaje Misi o Presv. Trojstvu ili o Duhu Sv. ili Misi o Majci Božjoj ili napokon Misi o nekom kanoniziranom svecu, i to *sub unica conclusione*. Poznato nam je već odavna, ali ne od liturg. auktora, nego iz jednog odgovora samog SZO (negdje oko god. 1935.), da se rečena molitva ne smije sub una conclusione dodavati Misi de Dominica vel de feria, ali nemajući novijih odredaba htjeli smo biti na čistu, da li se ta molitva smije sub unica conclusione možda dodati Misi o Anđelima, Misi o Srcu Isusovu ili Misi za zaručnike. Naše uvodno objašnjenje i opširnije stilizirani upit SZO je malo skratio, ali se ipak posve jasno izrazio upućujući na rubriku gore ukratko navedenu. Prema tome se molitva za zahvalu smije *sub unica conclusione* cum oratione Missae dodati: Missae de die, ako je ta Misa n. pr. o Majci Božjoj ili o nekom svecu (ali ne de Dom. ili de feria) — Missae votivae, ako je ta zavjetna Misa isto tako o Majci Božjoj, o nekom svecu, o Duhu Sv. ili o Presv. Trojstvu (ali ne zavjetnoj Misi o Srcu Isusovu, Misi za zaručnike i sl.).

Samo je o tome bio upit, na to se odnosi odgovor; ostalo se ravna normama za svečane ili privatne zavjetne Mise odnosno pravilima za dodavanje molitava. N. pr. 4. ožujka (III.) u Misi o sv. Kazimiru molitva za zahvalu sub unica conclusione, zatim komemoracija sv. Lucija i imperata. A 5. ožujka u Misi de feria or Dom pc, imperata, molitva za zahvalu.

9. Povlaštene Mise o Srcu Isusovu i Kristu Svećeniku. — Poznati su nam propisi o ovim Misama, poimence, da su one zabranjene početkom siječnja i kadgod je officium de Christo Domino. No 5. I. je officium de S. Maria in Sabb., a 1. VI. de S. Angela, oba puta i bez komemoracije Christi Dni. Nadalje je SZO 3. XI. 1955. odobrio pjevane konvetualne Mise n. pr. u četvrtak 3. I. o Kristu Svećeniku, u petak 4. I. o Muci Isusovoj ili o sv. Križu i t. d., iako je tih dana oficij velikim dijelom, a Misa posve o Obrezovanju Gospodnjem. — Tako smo po prilici, i još nešto opsežnije, u uvodnom obrazloženju iznijeli naše sumje i nade. No SZO odgovorio je za sve izložene slučajeve: *Dicitur Missa de tempore.*

Već su komentatori primijetili, da Dekret od 1955., uz dosadašnja liturg. vremena: adventsko, korizmeno, uskrsno, uvodi zapravo još tri „vremena": tempus Natalicium, Epiphaniae, Ascensionis. Možda će kasnije bit usvojen izraz „octiduum Epiphaniae, Ascensionis" ili koji drugi. Zasada eto i SZO upotrebljava izraz „de tempore", premda su ta tri nova „vremena" vrlo kratka.

Spomenute dakle povlaštene Mise ostaju i nadalje zabranjene „feriis recenter inductis", kao što stoji u našem Dir. str. XVII., a isto tako na svetačke dane, koji padaju u navedena tri vremena. A oprezno i nepotpuno stavljene kratice **S. C.** i **Cl. S.** kod pojedinih dana treba ovako razumjeti i nadopuniti:

3., 4. i 5. jan.: Ms ut in fs Circumcisionis, Gl, un or §, in Ms cant Cr, Praef Nativ;

1., 6., 7. junii: Ms de Ascensione, Gl, un or §, in Ms cant Cr, Praef tt Ascensionis.

Nema sumnje, da se i u crkvama, gdje se obavljaju pripadne pobožnosti, 5. I. smije služiti sv. Misa de S. Maria in Sabb., a 1. VI. o sv. Anđeli, no te Mise ne uživaju nikakovih prava povlaštenih Misa. U prvom slučaju treba dodati komemoraciju sv. Telesfora i eventualno imperatu, a pjevana Misa ima doduše samo jednu molitvu, ali cantu feriali i bez Credo. U drugom slučaju kod tihe Mise dodaje se imperata, a pjevana nema Credo.

3. maji: nema sumnje ni izbora — Ms de fs Inventionis *Nos autem* etc., a u Misi, koja zastupa povlaštenu o Srcu Isusovu, izostavlja se spomen sv. mučenika.

(Nastavit će se)

Haurietis aquas in gaudio

(Okružnica Sv. Oca Pape Pija XII. — od 15. svibnja 1956. godine — o štovanju i pobožnosti prema Presvetom Srcu Isusovu)

(nastavak)

19. Ovo je misao onog učenika, „koga je Isus ljubio i koji je na zadnjoj Večeri počivao na njegovim grudima" (28). On nas je ovim riječima uveo u samu tajnu neizmjerne ljubavi Utjelovljene Riječi. Zato se čini, da je, Časna Braćo, dostojno, pravedno, pravo i spasonosno, da se malo pozabavimo u preslatkom promatranju ove tajne. Nek nas prosvijetli ono svijetlo, što odsijeva iz Evanđelja i osvjetljuje ovu tajnu, da bismo i mi mogli postići plod i izvršiti želju, o kojoj govori Apostol naroda u poslanici Efežanima: „Da Krist stanuje po vjeri u vašim srcima. Da ukorijenjeni i utvrđeni u ljubavi sa svim svetima možete dokučiti, koja je širina i dužina i visina i dubina i da možete spoznati Kristovu ljubav, koja prelazi svako znanje, da se napunite svakim Božjim obiljem" (29).

20. Tajna Božanskog Otkupljenja u prvom redu i po svojoj prirodi je tajna ljubavi. To je pravedna ljubav Kristova prema nebeskom Ocu. Njemu je Krist ljubavlju i posluhom u srcu prinio Žrtvu na Križu i time podao Ocu najobilniju i neizmjernu zadovoljštinu, koju Mu je dugovao ljudski rod za svoje grijehe. Sveti Toma piše: „Budući da je Krist trpio iz ljubavi i posluha, pružio je Bogu veću zadovoljštinu, nego bi to zahtijevala naknada za sve grijehe ljudskog roda" (30). Tajna Otkupljenja je nadalje tajna milosrdne ljubavi uzvišenog Trojstva i Božanskog Otkupitelja prema svim ljudima. Oni nisu nikako bili u mogućnosti pružiti zadovoljštinu za svoje zločine (31). Zato je Krist prolio za nas svoju Predragocjenu Krv i stekao nam neprocjenjivo bogatstvo zasluga. On je time obnovio i izvršio onaj prijateljski savez među Bogom i ljudima. Taj savez je bio raskinut u zemaljskom raju nesretnim Adamovim padom, a zatim nebrojenim grijesima izabranog naroda. Stoga je Božanski Otkupitelj, kao naš zakoniti i savršeni Posrednik, u prežarkoj svojoj ljubavi prema nama, potpuno isplatio Božanskoj Pravdi dužnosti i dugove ljudskog roda. On je zacijelo izveo ono čudesno izmirenje Božanske Pravde s Božanskim Milosrđem. U tome pak stoji tajna našeg spasenja, koja nadilazi sve ostale tajne. Mudro je ovo protumačio anđeoski naučitelj ovim riječima: „Tvrdimo, da je dolikovalo Pravdi i Milosrđu, da čovjek bude izbavljen po muci Kristovoj. Dolikovalo je pravdi, jer je Krist svojom mukom zadovoljio za grijeh ljudskog roda. Tako je čovjek izbavljen Kristovom pravdom. Dolikovalo je milosrđu, jer kako čovjek nije mogao sam po sebi zadovoljiti za grijeh cijele ljudske naravi, Bog mu je dao svoga Sina kao pomiritelja. U tom je pak obilnije milosrđe, nego da je oprostio grijehe bez zadovoljštine. Zato je pisano: „Bog, koji je bogat u milosrđu, radi velike svoje ljubavi, kojom nas je ljubio, i nas, koji smo bili mrtvi poradi grijeha, oživi s Kristom" (32).

Trostruka Otkupiteljeva ljubav prema ljudskom rodu

21. Da bismo uistinu bili kadri, koliko je to smrtnicima moguće, „razumjeti sa svim svetima, koja je širina i dužina, i visina i dubina" (33) tajne ljubavi Utjelovljene Riječi prema nebeskom Ocu i prema ljudima, okaljanim grijehom, zato nam valja imati na pameti, da njegova ljubav nije bila samo duhovna, kako dolikuje Bogu, jer „Bog je duh" (34). Dakako, ovakove je naravi bila ljubav, kojom je Bog ljubio naše praroditelje i židovski narod. Zato su izrazi čovječanske, obiteljske i očinske ljubavi kazalo i izrazi najistinitije, ali posve duhovne ljubavi, što ju je Bog iskazivao ljudskome rodu. Ovakove izraze čitamo u psalmima, u knjigama proroka i u Pjesmi nad pjesmama. Naprotiv ljubav, kojom diše Evanđelje, Poslanice apostola i stranice Otkrivenja, koje nam uistinu rišu ljubav Srca Isusa Krista, ne izrazuju samo Božansku ljubav, nego i ljudske osjećaje ljubavi. Ovo je zacijelo najsigurnija istina za sve one, koji ispovijedaju katoličko ime. Ta, Riječ Božja nije uzela prividno i neistinito tijelo, kako su tvrdili neki heretici već u prvom kršćanskom stoljeću. Njih osuđuje apostol Ivan ovim najozbiljnijim riječima: „Jer mnogi zavoditelji izađoše u svijet, koji ne priznaju, da je Isus Krist došao

(28) *Jo* 21, 20; (29) *Eph* 3, 17-19.
(30) *Sum. Theol.* III, q. 48, a. 2.
(31) Isp. enc. *Miserentissimus Redemptor:* AAS, XX, 1928. str. 170.
(32) *Eph* 2, 4; *Sum. Theol.* III, q. 46, a. 1 ad 3.
(33) *Eph* 3, 18; (34) *Jo* 4, 24.

u tijelu, ovo je zavoditelj i antikrist" (35). Krist je uistinu sa svojom Božanskom Osobom sjedinio pravu čovječju narav, jedincatu, potpunu i savršenu. Ona je moću Duha Svetoga začeta u prečistom krilu Marije Djevice (36). Nije dakle ništa nedostajalo onoj čovječjoj naravi, koju je Riječ Božja sjedinila sa sobom. Takvu je zacijelo uzeo, da nije bila nimalo umanjena, nimalo promijenjena, u onome što se odnosi na njezinu duhovnu i tjelesnu vlastitost: to jest obdarenu razumom i voljom i ostalim nutarnjim i izvanjim moćima za spoznavanje. Isto tako težnjama sjetila i sa svim prirodnim nagnućima. Sve ovo naučava kat. Crkva kao istine svečano potvrđene i utvrđene od Rimskih biskupa i općih sabora. „Cijeli sa svojim i našim vlastitostima — totus in suis, totus in nostris" (37), „perfectus in deitate et idem perfectus in humanitate" (38), „totus Deus homo et totus homo Deus" (39).

22. Radi toga nikako ne možemo sumnjati, da je Isus Krist dobio pravo tijelo, obdareno svim njemu vlastitim osjećajima, među kojima je najodličnija ljubav. Isto tako ne možemo nikako sumnjati, da je posjedovao fizičko Srce, koje je slično našemu, budući da bez ovog najodličnijeg tjelesnog organa ne može čovjek živjeti, a niti čuvstvovati. Zato je Srce Isusa Krista bilo osobno sjedinjeno s Božanskom Osobom Riječi. Ono je nesumnjivo kucalo od ljubavi i njime su strujili i svi ostali osjećaji. Ovi su se osjećaji savršeno slagali i bili suglasni s čovječjom voljom, koja je bila ispunjena Bož. ljubavlju, i sa samom neizmjernom ljubavlju, koju dijeli Sin s Ocem i s Duhom Svetim. Zato nikad nije bilo nešto protivno ili neskladno među ove tri ljubavi (40).

23. Riječ Božja uzela je sebi pravu i savršenu ljudsku narav i stvorila si i uobličila tjelesno srce. Ono je moglo, kao i naše, trpjeti i biti probodeno. To je nužno istaknuti i promatrati u onome svijetlu, koje izvire iz osobnog i bitnog sjedinjenja, ali također i u onome svijetlu, što izvire iz Otkupljenja ljudi, koje je njezin dopunjak. Velimo, da to nekima može biti gotovo sablazan i ludost, kako je to Raspeti Krist i bio Židovima i poganima (41). Vjerodostojni spomenici kat. vjere, koji se posve podudaraju sa Sv. Pismom, uvjeravaju nas, da je Jedinorođeni Sin Božji uzeo ljudsku patničku i smrtnu narav. On je to učinio u prvom redu stoga, jer je odlučio, da prinese krvnu žrtvu, viseći na križu, da dovrši djelo ljudskoga spasenja. Uostalom, ovo naučava Apostol naroda, kad ovako piše: „Jer onaj, koji posvećuje, i oni, koji se posvećuju, svi su od jednoga. Zato sa ne stidi zvati ih braćom, govoreći: Objavit ću ime tvoje braći svojoj. I opet: Evo ja i djeca moja, koju mi je dao Bog. A jer djeca zajednički imaju tijelo i krv, i on uze jednako dijela u tome. Zato je trebalo, da bude u svemu sličan braći, da bude milosrdan i vjeran Veliki svećenik, da zadovolji za grijehe naroda. Jer zato, što je trpio i bio iskušan, može pomoći onima, koji se iskušavaju" (42).

Crkveni oci

24. I sv. Oci, koji su istiniti svjedoci od Boga objavljene nauke, vrlo su dobro razumjeli ono, što je već apostol Pavao dosta jasno tvrdio: naime, da je tajna Božje ljubavi kao počelo i vrhunac Utjelovljenja i Otkupljenja. Ta mi često i opširno čitamo u njihovim djelima, da je Isus Krist zato uzeo savršenu čovječju narav i naše slabo i raspadljivo tijelo, da ostvari naše vječno spasenje i nama najjasnije očituje i otvori svoju neizmjernu, kao i osjetnu ljubav.

Kao da slušamo jeku glasa Apostola naroda, sv. Justin piše: „Mi se klanjamo i ljubimo Riječ, koja je rođena o nerođenog i neshvatljivog Boga, budući da je On radi nas postao čovjek, da postane dionikom naših trpljenja, da ih izliječi" (43). Sv. Bazilije, prvi između trojice otaca iz Kapadocije, svjedoči, da je Krist imao prave, ali ujedno svete osjećaje u sjetilima: „Sigurno je, da je Gospodin uzeo prirodne osjećaje, da dokaže, kako je njegovo Utjelovljenje bilo istinito, a ne prividno, ali je odbacio grješne osjećaje kao nadostojne čistog Božanstva; oni naime kaljaju čistoću našeg života" (44). Isto tako sv. Ivan Zlatousti, svijetlo antiohijske crkve, priznaje, da čuvstva, koja je proživljavao Bož. Otkupitelj, jasno dokazuju, kako je on uzeo potpuno neo-

---

(35) 2 *Jo* 7; (36) Isp. *Luc* 1, 35.

(37) S. Lav Veliki: *Epist. dogm. „Lectis dilectionis tuae" ad Flavianum Const. Patr.*, 13. lipnja 449. god.; isp. P. L., LIV, 763.

(38) Kalced. sabór 451. god; isp. Mansi, *nav. djelo*, VII, 115 B.

(39) S. Gelazije Papa, Tráct. III.: *„Necessarium" de duabus naturis* in Christo; isp. A. Thiel, *Epist. Rom. Pont. a S. Hilaro usque ad Pelagium II*, str. 532.

(40) Isp S. Toma, *Sum. Theol.*, III, q. 15, a. 4; q. 18, a. 6; (41) Isp. *1 Cor* 1, 23; (42) *Hebr* 2, 11-14; 17-18.

(43) *Apol* II, 13; P. G., VI, 465.

(44) Ep. CCLXI, 3; P. G., XXXII, 972.

krnjenu, čovječju narav: „Kad on ne bi posjedovao našu narav, ne bi on osjećao boli“ (45). Od latinskih otaca navest ćemo one, koje Crkva danas časti kao najodličnije Učitelje. Sv. Ambrozije svjedoči, da su osjetni pokreti i čuvstva, bez kojih nije bila Utjelovljena Riječ Božja, proizlazili iz hipostatičnog sjedinjenja kao iz naravnog počela: „Zbog toga, što je uzeo dušu, uzeo je i osjećaje duše. Bog, ukoliko je bio Bog, niti bi mogao osjećati nemir niti umrijeti“ (46). Sv. Jeronim uzima ove osjećaje kao glavni dokaz, da je Krist uzeo pravu čovječju narav: Naš Gospodin se uistinu žalostio, da dokaže, kako je uistinu uzeo čovječju narav (47). Sv. Augustin pak posebnim načinom ističe one veze, koje postoje između osjećaja Utjelovljene Riječi i svrhe otkupljenja ljudi: „Gospodin Isus nije uzeo ove osjećaje ljudske slaboće, kao i samo čovječje slabo tijelo i smrt čovječjeg tijela, radi prirodne nužde, nego radi milosrdne volje. Tako je on htio na sebi preobraziti svoje Tijelo, to jest Crkvu, kojoj se udostao biti Glava, to jest svoje udove, a to su njegovi sveti i njegovi vjernici, pa ako bi koji od njih morao trpjeti žalost ili bol u napastima ljudskog života, da ne bi mislio, da je radi toga izgubio njegovu milost. To nisu grijesi, nego znakovi ljudske slaboće, pa kao što zbor pjevača prihvaća intonirani glas, tako da se i njegovo tijelo ravna prema svojoj Glavi“ (48). Zbijenije, ali ne manje snažno, iznose jasno nauku Crkve slijedeća mjesta iz sv. Ivana Damašćanskog: „Bog čitavi je uzeo mene čitavog, te je sve ujedinio sa svime, da bi donio spasenje svakom čovjeku, jer inače ne bi moglo biti iscijeljeno, što nije uzeto“ (49). „On je dakle sve uzeo, da sve posveti“ (50).

Simbolizam Srca Isusova

26. Ipak treba imati na umu, da iako ovi navodi Svetog Pisma i svetih Otaca i mnogi drugi slični, što ih mimoilazimo, obilno svjedoče, da je Isus Krist bio obdaren osjećajima i pokretima sjetila, i da je uzeo čovječju narav, da nam donese vječno spasenje, ipak isti nikad ne pripisuju ove osjećaje njegovom tjelesnom Srcu, tako, da bi jasno pokazali, kako je ovo Srce simbol njegove neizmjerne ljubavi. Ali, iako Evanđelisti i drugi sveti pisci ne opisuju izričito Srce našeg Otkupitelja, koje je životvorno i nadareno moću za osjećaje ne manje od našeg srca, koje kuca i kojim potresaju različita čuvstva njegove duše, ipak često osvjetljuje njegovu Božansku ljubav, sjetilna čuvstva, što su s njome u vezi: to jest želju, radost, trpljenje, strah i srdžbu, kako se očituje na njegovim pogledima, riječima i tjelesnim kretnjama. Naročito je lice našeg klanjanja dostojnog Spasitelja bilo zacijelo kazalo i kao najvjernije zrcalo onih osjećaja, koji su — uzbuđujući na razne načine njegovu dušu — djelovali na njegovo Presveto Srce i pojačavali mu kucaje. I u ovoj naime stvari vrijedi, što opaža anđeoski naučitelj, poučen općim iskustvom, o ljudskoj psihologiji i o njezinim posljedicama: „srdito se uzbuđenje pokazuje u prvom redu na onim vanjskim udovima, na kojima više dolazi do izražaja utjecaj srca, na pr. u očima, na licu i na jeziku.

(Nastavit će se)

(45) *In Joan.*, Homil. LXIII, 2: P. G., LIX, 350.
(46) *De fide ad Gratianum,* II, 7, 56; P. L., XVI, 594.
(47) Isp. *Super Matth* XXVI, 37; P. L. XXVI, 205.
(48) *Enarr. in Ps.* 87, 3; P. L. 37, 1 111.
(49) *De fide orth.*, 3, 6; P. G. 44, 1006.
(50) *Ibid* 3, 20; P. G. 44, 1081.

VIJESTI

Visoko odlikovanje — Sveti Otac Papa udostojao se odlikovati Preuzvišenog Gospodina beogradskog nadbiskupa Dr. Josipa Ujčića, prigodom dvadesete godišnjice biskupovanja, časnim naslovom *„Archiepiscopus Pontificio Solio Assistens“*. Novoimenovani Asistent papinskog prijestolja bio je postavljen beogradskim nadbiskupom dne 28. studenog 1936, a biskupsko posvećenje primio je iz ruku tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa Dra Bauera dne 7. ožujka 1937. Već deset godina vrši dužnost predsjednika Biskupskih Konferencija u Jugoslaviji. Prije pet godina slavio je svoju zlatnu Misu. Preuzvišenome Jubilarcu, koji kao bivši dugogodišnji profesor moralnog bogoslovlja — također surađuje u našem „Vjesniku“ svojim člancima s područja katoličke moralke, naš list srdačno čestita: Ad multos annos!

Msgr Dr. Kvirin Klement Bonefačić, bivši biskup splitske biskupije, umro je 28. siječnja o. g. u svom rodnom mjestu u Baški na Krku, u 87. god života, gdje je i sahranjen. Pokojnik je 31 godinu upravljao splitskom biskupijom. Počivao u miru!

Antun Adić, svećenik naše biskupije, umro je u Zagrebu dne 26. prosinca 1956. god. u 56. godini života i 42. godini svećeništva. R. in p!

Nakon Apostolata molitve za mjesec ožujak. — 1. Opće i posebne nakane Vrhovnog Svećenika. 2. Obilnija svećenička i misijska zvanja kod stanovnika Latinske Amerike.

Križni put slikan na platnu uljanim bojama, veličine (zajedno s okvirom) 70 x 50 cm, prodaje župski ured u Hrkanovcima, p. Koška. Detaljnije informacije daje Župski ured.

Vlasništvo i naklada Biskupskog ordinarijata u Đakovu — Glavni i odgovorni urednik: Dr Zvonimir Marković — Uredništvo i uprava Đakovo, Strossmayerov trg 6. — Pretplata godišnje 600 Din. — Broj čekovnog računa 49-KB-4-Ž-113 — Tisak Obrtnog poduzeća Đakovo